

Franco 1892 - 1931

Francisco Franco Bahamonde, hoofdrolspeler van de Spaanse Burgeroorlog, werd op 4 december 1892 geboren in El Ferrol, toen en nu een marinebasis, het Den Helder van Spanje. Op de Firestone wegenkaarten die in de jaren zestig in omloop waren, stond stevast de

vermelding "El Ferrol del Caudillo", een van de vele verwijzingen naar en hommages aan de latere dictator die na zijn dood langzamerhand uit het straatbeeld aan het verdwijnen zijn.

De jaren van Franco zijn zeker nog niet vergeten en roepen in Spanje nog altijd heftige emoties op, niet verwonderlijk na de gruwelijkheden van de burgeroorlog en de repressie in de daaropvolgende vele jaren van dictatuur. Van deze emoties getuigt het schutblad van de biografie van Preston die te leen is in de openbare bibliotheek van Amsterdam. Zegt de ene lezer van Franco "een van de grootste smeerlappen ooit" te zijn geweest, de andere krast dat door en schrijft: "idioot, de man die Spanje heeft gered. Dood

aan de roeien, anarchisten, vrijmetselaars en meer van die klootzakken, leve Franco, leve het franquisme, *arriba España*".

Dergelijke uitingen zijn begrijpelijk, maar geven natuurlijk geen inzicht in wat voor iemand Franco nu in werkelijkheid was. In elk geval was hij een sober mens die van jongsaf aan een afkeer had van zijn vaders losbandige levenswandel. De vroomheid van zijn katholieke moeder had een enorme invloed op zijn ontwikkeling. Gedurende zijn militaire loopbaan viel het zijn collega's al op dat hij niet dronk, geen belangstelling had voor vrouwen en nooit speelde of gokte. Dat is altijd zo gebleven en de enige dingen waaraan hij later verslingerd raakte, waren de jacht en het golfspel. Franco was zeker geen intellectueel en had moeite met het leren van een andere taal. In de periode vlak voor de burgeroorlog, toen hij op de Canarische eilanden verbleef, nam hij privéles Engels, maar hij slaagde er niet in het echt meester te worden.

Hij kon het noch goed verstaan, noch behoorlijk spreken.

Franco in 1900

Franco was vijf jaar oud toen Spanje de oorlog tegen de Verenigde Staten verloor en Cuba en de Filippijnen, de laatste resten van het eens zo grote imperium, kwijtraakte. Deze gebeurtenis en de opkomst van het anti-militarisme, het anti-clericalisme en het Catalaanse separatisme zouden grote invloed hebben op de jonge Franco die dat alles als een zeer negatieve ontwikkeling beschouwde, een aanslag op de *Patria*.

FRANCO

(Oke of Ag Astards
~~ever~~ been) (10101010)
 el Hombre que ha salvado
 España. muerto a los
 Royos, anarquistas
 masones y más mierda
 como ellos, viva Franco
 viva La Franquismo
 ARRIBA España

Omdat er voor Franco geen plaats was bij de marine, ging hij in 1907 naar de Militaire Academie in Toledo, waar hij vanwege zijn schriële gestalte (1.64m) en zijn hoge stem "Franquito" werd genoemd. Eén van zijn jaargenoten was Juan Yagüe, een toekomstige

Franco als cadet, 1907

oorlogskameraad die later bekend zou worden als "de slager van Badajoz". In de Academie lag de nadruk uiteraard op militaire discipline en de strikt hiërarchische sfeer boodt Franco houvast. De opleiding was ouderwets, zonder veel praktijk en strategische analyse. In 1910 voltooide Franco zijn studie, waarbij hij eindigde als nummer 251 van de 312 cadetten. Niet goed genoeg voor directe uitzending naar Marokko waar in reactie op het verlies van 1898 het leger een koloniale onderneming was gestart en waar je als beginnend officier carrière kon maken. Pas begin 1912 kreeg Franco zijn kans in Marokko waar hij in de jaren tot 1926 met enkele onderbrekingen ruim tien jaar zou doorbrengen. Franco maakte een bliksemcarrière, waarbij hij zich onderscheidde door zijn moed en zijn aandacht voor logistiek, kartering en veiligheid. In 1914 was hij al bevorderd tot kapitein en nadat hij in 1916 in zijn buik was geschoten en dit ternauwernood had overleefd, werd hij door de

Hoge Commissaris van Marokko, generaal Jordana, voorgedragen ter promotie tot majoor en voor de hoogste onderscheiding voor dapperheid (*Gran Cruz de San Fernando*). Het Ministerie van Oorlog verzette zich daartegen, maar Franco ging in beroep bij de hoogste bevelhebber, koning Alfonso XIII, die besloot hem in 1917 de bevordering toe te kennen. De onderscheiding ging echter zijn neus voorbij. Zijn actie maakte Franco niet populair bij de militaire adviseurs en omdat er in Marokko geen post was van de rang van majoor, was Franco gedwongen terug te keren naar Spanje waar hij geplaatst werd in Oviedo. Franco was een echte *Africanista* geworden. *Africanistas* werden militairen genoemd, die gevechtspraktijk hadden opgedaan en die zich zagen als de enige verdedigers van de *Patria*. Door zijn houding als *Africanista* kreeg hij het in Oviedo aan de stok met oudere officieren zonder oorlogservaring die hem als veel te ambitieus beschouwden.

In 1917 braken er sociale conflicten uit en werd er gestaakt in Asturië. Deze staking werd bloedig neergeslagen. Eén van de colonnes stond onder bevel van Franco die een beslissende rol speelde in het herstellen van de orde. In datzelfde jaar ontmoette Franco zijn toekomstige vrouw Carmen (Maria del Carmen Polo y Martínez Valdés), vijftien jaar oud. De familie moest

Franco in Marokko 1920

eigenlijk niets weten van Franco. Carmen drukte echter door en de relatie bleef in stand, maar werd doorkruist door het aanbod aan Franco om vice-commandant te worden onder Millán Astray van het Spaanse Legioen (*Tercio de Extranjeros*), een bonte verzameling van huurlingen, desperado's, criminelen en *pistoleros* (revolverhelden). Franco ontpopte zich na terugkomst in Marokko in 1920 tot een man van nietsontziende meedogenloosheid die elke vorm van obstructie of ongehoorzaamheid van zijn ondergeschikten afstrafte, zelfs met de doodstraf. Emotioneel stompte hij af en dat is altijd zo gebleven, getuige de gruwelijkheden die hij beging en toestond tijdens de burgeroorlog. Franco's reputatie werd definitief gevestigd toen hij in 1921 succesvol weerstand bood aan het Berberleger dat de stad Mellila bedreigde na het Spaanse leger te hebben teruggedrongen.

De gewonde Millán Astray droeg de leiding van het legioen over aan Franco die tijdens zijn verlofperiode onthaald werd door de burgemeester van El Ferrol en zelfs door de koning werd ontvangen. Franco gaf aan slechts zijn plicht als soldaat te hebben vervuld en hij meende dat.

Het huwelijk met Carmen was gepland voor juni 1923, maar de officiële benoeming van Franco tot chef van het Spaanse legioen – in de rang van luitenant-kolonel – doorkruiste dit opnieuw. Franco vertrok naar Marokko en het huwelijk werd uitgesteld tot het jaar daarop. Franco's antwoord aan journalisten: "Als de Patria roept dan is er slechts één antwoord: "¡Presente!" Op 22 oktober 1923 was het dan eindelijk zover en traden Carmen en Franco in het huwelijk in de kerk van Oviedo. Het was een huwelijk van aanzien. Twee lokale aristocraten tekenden het huwelijksregister en koning Alfonso XIII trad via de gouverneur van Oviedo op als getuige.

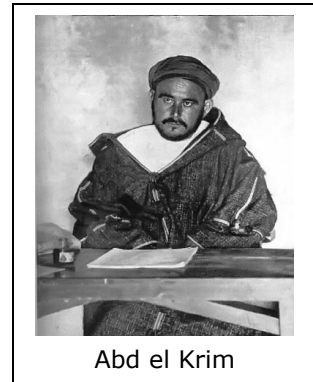

Een krant kopte: "De bruiloft van een heroïsche *Caudillo*". Het was voor het eerst dat deze titel (*Caudillo* betekent letterlijk aanvoerder of leider) werd gebruikt.

Miguel Primo de Rivera

1923 was ook het jaar waarin de militairen onder leiding van generaal Miguel Primo de Rivera een coup poging waagden en probeerden een militaire dictatuur op te zetten. Koning Alfonso stemde in met de ontmanteling van de constitutionele monarchie en Primo de Rivera kreeg de absolute macht. De koning was besluiteloos over wat er met Marokko zou moeten gebeuren en Primo de Rivera had de neiging het op te geven, zeer tegen de zin van Franco die in april 1924 plannen lanceerde om de rebellen in Marokko te vernietigen. In

Abd el Krim

dat jaar slaagde hij erin een aantal Spanjaarden, Joden en bevriende Arabieren uit de omsingeling van de Marokkaanse opstandelingenleider Abd el Krim te bevrijden, een prestatie die hem de bevordering tot kolonel opleverde.

In 1926 kwam er een eind aan de ambities van de opstandelingen. Abd el Krim werd door de Spanjaarden met hulp van de Franse kolonisten, die in Abd el Krim eveneens een bedreiging zagen, een nederlaag toegebracht en het was weer Franco die daarin een grote rol speelde. Ter honorering van dit wapenfeit werd hij in datzelfde jaar op drieëndertigjarige leeftijd bevorderd tot brigadegeneraal, de jongste generaal in Europa. Op grond van deze rang moest hij het legioen verlaten en kreeg hij in Spanje het bevel over de brigade van Madrid, een zeer prestigieuze post. Als politieke bagage bracht hij uit Marokko de opvatting mee over landsbestuur als patronage van gekoloniseerden die een stevige ouderlijke hand behoeften, een opvatting die hij altijd is blijven koesteren. Het jaar 1926 bracht Franco nog iets, de geboorte van zijn enige kind: María del Carmen Franco y Polo.

De jaren dat Franco zou dienen onder Primo de Rivera waren voor hem gouden jaren waarin hij leiding gaf aan de begin 1927 opgerichte Algemene Militaire Academie in Zaragoza, een initiatief van Primo de Rivera die een eind wilde maken aan de interne tegenstellingen in het leger. Tegenstellingen tussen de oude garde die de monarchie een warm hart toedroegen en de op de dictator gestelde *Africanistas*, die af wilden van het op anciënniteit gebaseerde promotiesysteem dat krijgsprestaties onvoldoende tot hun recht deed komen. Franco had overigens met zijn Academie liever in El Escorial gezeten, dichtbij het centrum van de macht. Later beweerde hij dat hij van daaruit de val van de monarchie in 1931 had kunnen voorkomen, terwijl hij in Zaragoza op 350 km afstand machteloos stond. Onder zijn leiding kregen de cadetten aanzienlijk meer praktische training dan tevoren. Zijn motto als directeur was "hij die lijdt zal overwinnen". Franco stak zijn bewondering voor de organisatie en discipline van de Duitse Militaire Academie in Dresden, die hij in 1929 op uitnodiging van de Duitsers bezocht, niet onder stoelen of banken en vanaf die tijd dateert een liefdesverhouding van Franco met de Duitsers die zou duren tot 1945.

Op 30 januari 1930 viel het dictatorschap van Primo de Rivera die zo ongeveer alle Spaanse groeperingen tegen zich in het harnas had gejaagd. De ex-dictator vluchtte naar Parijs waar hij in maart van dat jaar overleed. Alfonso benoemde generaal Berenguer tot opvolger, maar de gebeurtenissen namen een andere wending. Basken, Catalanen en afvallige monarchisten sloten in augustus 1930 het pact van San Sebastián en vormden een soort regering in afwachting. Hun leider, Alejandro Lerro, vroeg Franco zich bij hen aan te sluiten, wat deze onmiddellijk weigerde, alert als hij was om niet te vroeg partij te kiezen. De daaropvolgende gemeenteraadsverkiezingen in 1931 luidden de val in van de monarchie en Spanje werd een republiek. Franco ging een periode tegemoet als dienaar van een geheel ander bewind dan hij sinds 1926 gewend was.

Willem Peeters, 25 maart 2009